

DVD-anmeldelse: All aboard for Lordsburg!Af [THOMAS LIND LAURSEN](#)

At John Fords *Stagecoach* er værd at se, også på blu-ray, kommer nok ikke som den store overraskelse for nogen med kendskab til filmen. Den største gevinst på Criterion's nye udgivelse er dog at finde i ekstrapaterialet hvor Tag Gallagher brillierer.

Kort besked

Hvis man interesserer sig for film og holder af klassiske westerns, har man *Stagecoach* stående i sin samling. Og i så fald kan det diskuteres, om man behøver investere i Criterion's nye udgave. Men har man ikke filmen, selvom man hører hjemme inden for det nævnte interessefelt, så er der ingen bedre udgave af den uomgængelige film end denne nye fra det berømte amerikanske selskab, der udgiver den både som blu-ray og dobbelt dvd. Den eneste forskel mellem de to er den (til gengæld ret smarte) tidslinje-funktion, selskabet har gjort til en fast feature på deres blu-ray-udgivelser.

Filmen

"This is where it all started", skriver Criterion bag på coveret til filmen og hentyder hermed til filmens betydning for western-genren. Det er imidlertid noget af en overdrivelse: Faktisk er der intet, der begynder her, men det var til gengæld her, det hele faldt på plads. I begyndelsen af 1930'erne flopper to enorme western-produktioner i Hollywood (Fox' *The Big Trail* (1930) og RKO's *Cimarron* (1931), og i resten af tiåret tør ingen studier for alvor satse på genren, der i stedet lever videre som B-film. John Ford, der tidligere havde lavet masser af westerns, undgår i 30'erne ligeledes genren – helt frem til *Stagecoach* i 1939. Med den revitaliserer han genren; sikrer John Wayne (der kun havde spillet med i små film siden sin hovedrolle i førnævnte *The Big Trail*) den stjernestatus, som han har beholdt lige siden; og gør Monument Valley til indbegrebet af det sublime amerikanske vildnis.

Stagecoach er, som plakaten (fig. 2) understreger det, "a powerful story of 9 strange people". Af vidt forskellige grunde må de ni meget forskellige personer rejse fra Tonto (Arizona) gennem det farefulde vildnis til Lordsburg (New Mexico). Nogle på flugt, andre på jagt. Der er luderen (vidunderligt spillet af Claire Trevor), den fordrukne doktor (Thomas Mitchell), officersfruen (Louise Platt), bankmanden (Berton Churchill), whiskeyagenten (Donald Meek), gambleren (John Carradine), revolvermanden (John Wayne), sheriffen (George Bancroft) og kusken (Andy Devine). At kalde disse personer 'mærkværdige' er udslag af en anstrengt marketingsstrategi; faktisk er de alle stereotype western-karakterer. Det bemærkelsesværdige er imidlertid, at alle passagererne viser sig at være noget andet, end de umiddelbart giver sig ud for at være. Ikke alle overlever turen, men alle forandres (som var det en katastrofefilm) af oplevelserne undervejs. Det i sig selv forekommer jo klichéfyldt i dag, og selv om historien er underholdende på den der søndags-hyggefilm-fra-før-verden-gik-af-lave måde, så er det samspillet mellem personerne, selve skuespillerpræstationerne og Fords raffinerede behandling af disse, der gør dette klaustrofobiske kupéspil til en oplevelse, som man genser med glæde og med fortsat udbytte. Hvad Ford gør for John Wayne, er uforligneligt; hvad Claire Trevor gør for filmen, er uforglemmeligt (fig. 3).

Filmkritikeren David Thompson skriver et sted, at alle skuespillerne i *Stagecoach* er supporting actors. Og det er en fin pointe, for de understøtter alle den samme overordnede idé: at samfundet er skinhelligt, og at dets udskud (her særligt luderen og den lovløse) viser sig at være de eneste, der besidder en bæredygtig moral. Anskuet hver for sig er personerne tomme klichéer, men set i sammenhæng bliver de betydningsfulde. Det samlede billede er på én og samme tid

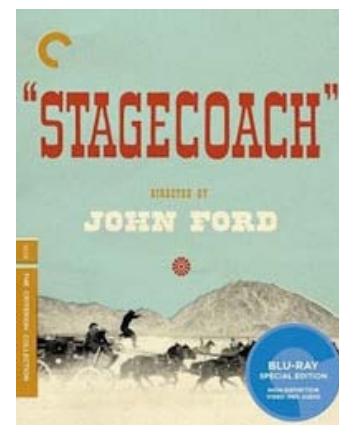

Fig. 1: Stagecoach på Blu-ray.

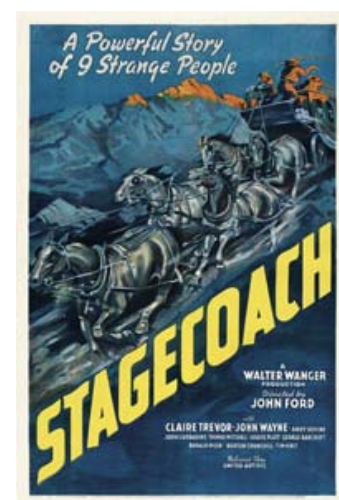

Fig. 2: On the road again ...

mytologiserende (sådan opstod Amerika) og samfundskritisk (derfor gik det galt). Filmen er med andre ord et 'mirakelspil', der kulminerer i Lords(!)burg, hvor personernes sande ansigt og skæbne afsløres.

Det ville ikke være urimeligt at kalde *Stagecoach* den perfekte western, for her koncentrerer Ford hele genrens kendetegn og dramatik i ét værk. Det lyder måske hysterisk, men det bliver det aldrig. Filmen varer de klassiske 90 minutter, men finder tid til det hele uden at blive hektisk. Udover udfoldelsen af de omtalte stereotyper byder filmen på lange action-scener med galopperende indianere og vilde stunts, storslåede landskabsbilleder, melodramatiske kvinde-konflikter og umulige kærlighedshistorier, folkekomiske optrin og et afsluttende shoot-out med forudsigeligt udfald. Det nye er den genrebevidsthed, der gennemsyrrer det hele, den konsekvente mytologiske diskurs og den samfundskritik, som det munder ud i. Dé tre forhold resulterede ikke alene i filmens enorme succes, men også i genrens.

Billed- og lyd kvalitet

Filmens originale negativ er forsvundet for længe siden, og Criterion har restaureret en kopi fra 1942 i forbindelse med denne udgivelse. Den er selvfølgelig slidt, og billedkvaliteten er derfor ujævn: Visse scener fremstår grynede, andre står skarpt og klart. Det bliver dog aldrig værre end en vanlig dvd-udgivelse af en så gammel film, og i de mindre slidte passager kommer blu-ray-mediet afgjort til sin ret.

Filmens lydspor er monofont. Det kan nok skræmme mange hjemmebiografere, men der er ingen grund til at være bekymret: Lyden er fremragende restaureret, og filmen skal naturligvis ikke lyde anderledes.

Ekstramaterialet

Filmens ledsages af et hæfte indeholdende et fint lille essay om filmen skrevet af den engelske instruktør og forfatter David Cairne samt Ernest Haycox novelle *Stage to Lordsburg* (1937), som filmen er baseret på. Det mest interessante ekstramateriale ligger dog som sædvanligt på selve disc'en. Her finder man en del kuriøse indslag og nogle få mere vægtige indlæg.

Efter min mening hører følgende til første kategori:

I *John Ford Home Movies* (7 min.) viser barnebarn Dan Ford scener fra sin farfarens hjemmevideoer, men lader forstå, at der var en utilnærmelig og streng side ved John Ford, der ikke kommer til udtryk i de mange optagelser af sejlture med vennerne.

Yakima Canutt (10 min.) er en præsentation af filmens navnkundige stuntman.

Titlen *True West* (10 min.) dækker over den interessante historie om, hvordan Harry Goulding, der havde en handelsstation i Monument Valley, bragte Hollywood til området.

Screen Director's Playhouse (27 min.) indeholder en forkortet radio-dramatisering af filmens historie med bl.a. John Wayne, Claire Trevor og John Ford.

Bucking Broadway (55 min.) er en fin lille Ford-film fra 1917 med Harry Carey i hovedrollen.

Udgivelsens *John Ford Interview* (73 min.) er fra 1968 og foretages af den engelske journalist Philip Jenkinson. Det er en langstrakt affære, der skiftevis er vedkommende, underholdende og pinagtigt, alt afhængigt af, om instruktøren har lyst til at svare på det stillede spørgsmål eller ej. Det bliver faktisk til flere interessante betragtninger undervejs, men det mest påfaldende ved produktionen er nok, hvor utroligt ubehagelig Ford kan være.

Filmens oprindelige *Trailer* (3 min.) er også at finde på disc'en, og den er bestemt værd at se, for den viser tydeligt, hvordan filmen blev lanceret som havde den dokumentariske kvaliteter. Trailereren begynder således med billeder af diverse moderne befordringsmidler, for derefter at spole tiden tilbage til det unge, vilde Vest, hvor offentlig transport alene kunne foretages med diligence.

De vægtige bidrag til udgivelsens ekstramateriale leveres af Jim Kitses,

Fig. 3: Hvad Claire Trevor gør for filmen er uforglemmeligt.

Peter Bogdanovich og Tag Gallagher. Om dette materiale i sig selv nødvendiggør investering i *Criteria's* udgave, kan passende afhænge af, om man allerede har de herrers forskellige udgivelser om filmen. De står for henholdsvis udgivelsens kommentarspor, et kvarters refleksion over filmen samt det godt 20 minutter lange video-essay *Dreaming of Jeanie*.

Generelt for de tre må man naturligvis bemærke, at de er mænd, at de er gamle, og at de er blandt de tunge drenge, når det drejer sig om behandling af westerngenren. Det kunne have været oplagt med et kvindeligt blik på filmen, og det kunne have været interessant med en yngre skribent og/eller en alternativ vinkel på filmen (sådan som fx. en Patrick McGee kunne have præsteret). Fordelen ved konstellationen Kitses, Bogdanovich, Gallagher er imidlertid, at de tre behandlinger stemmer fornemt overens. Flere forhold (men ikke for mange) berøres nærmest enslydende af alle tre, andre vinder dybde ved at lægge sig i forlængelse af hinanden.

Filmprofessor Jim Kitses' kommentarspor er grundigt og mangefacetteret (hvis man tænker oplæsning (!) af en af BFI's vellykkede små Film Classics, har man et meget godt billede af, hvad man kan forvente). Han berører alle mulige væsentlige aspekter ved filmen og nedlader sig aldrig til uvedkommende anekdoter. To af kommentarsporets mest koncentrerede omdrejningspunkter er: a) hvordan Ford i store dele af filmen arbejder som en stumfilmsinstruktør, og b) den sociale kritik som Ford udfolder i både filmsprog og handling.

Instruktør og filmkritiker Peter Bogdanovich' bidrag udgør en fin tilføjelse til Kitses', fordi han tilføjer vedkommende førstehåndsindtryk fra sine mange samtaler med både Ford og Wayne. Hans mest interessante pointe kommer faktisk fra Wayne selv, der på et tidspunkt fortæller ham, at han ikke opfatter sig selv som en *action* helt, men som en *re-action* helt, fordi Ford ustandseligt viser seeren reaction shots af hans ansigt. Og det er netop sådan, Ford gør denne på mange måder 'tunge' skuespiller til en levende stjerne: ved at lade os forstå, at han føler og reagerer i direkte forlængelse af sine følelser (fig. 4).

The real attraction...

De nævnte tråde hos Kitses og Bogdanovich samles op i Tag Gallaghers geniale video-essay *Dreaming of Jeanie*, der ikke alene er udgivelsens bedste ekstra feature, men er det bedste ekstrap materiale, jeg nogensinde har set. Fokus ligger på Fords visuelle stil og dens betydning. Formen er essayistisk eftertænksom og springende, men filmens udtryk fastholdes ved gentagende afspilninger af de behandlede sekvenser, henover hvilke Gallagher forklarer og udtrykker sin betagelse af Fords filmkunst. Resultatet er en nærmest lyrisk intensitet, hvilket vel at mærke ikke betyder, at fagligheden forrådes. *Dreaming of Jeanie* viser på forbilledlig vis, hvilket fremragende formidlingsmedie levende billeder kan være.

Gallagher fremlægger mange glimrende pointer. Af særlig interesse (set i forlængelse af de i det foregåede fremhævede forhold hos Kitses og Bogdanovich) er hans refleksioner over de korte, stumme 'vignetter' eller 'cameos', med hvilke Ford viser os personernes individuelle masker, men som han også siden hen anvender til at afdække dem; det kamera- og klippearbejde, der placerer seeren på 'empatisk afstand' af filmens udsatte personer, således at vi bringes til at føle uden at blive tvunget til at dømme; og det dokumentariske ved Ford, hvor det enkelte individ altid er defineret på baggrund af (og i konflikt med) det eksisterende samfund og dets konventioner. Essayets titel refererer til melodien, der ikke alene ledsager officersruen i filmen, men også anvendes ved filmens begyndelse og slutning. Underforstået udlægger Gallagher Fords film som en drøm om idealer som kærlighed og tilhørsforhold i en verden af umenneskelige konventioner.

Det eneste negative, jeg har at sige om Gallaghers essay, er, at det er for kort – ikke sådan forstået, at det fremstår mangelfuldt; blot at jeg kunne være underholdt i timevis på denne måde. Når jeg tager *Criteria's Stagecoach* ned fra reolen igen – og det kommer jeg til at gøre mange gange – så bliver det i lige så høj grad for at gense Gallaghers video-essay som for at gense selve filmen.

Fig. 4: Den amerikanske re-action helt.

Fakta

The reel attraction: Gallaghers video-essays:

 [Udskriv denne artikel](#)

 [Gem/åben denne artikel](#)

Criterion har efterhånden brugt Gallagher en del gange, men han kan også opleves på ekstramateriale hos tyske Kinowelt, spanske Magna og engelske 2nd Sight. Her følger en oversigt over hans video-essays:

Om Ophuls:

The Earrings of Madame de ... (Criterion; 2nd Sight).

Letter to an Unknown Woman (2nd Sight; Kinowelt).

Caught (2nd Sight).

Om Hawks:

The Big sky (Kinowelt)

Om Preminger:

Angel face (Kinowelt)

Om Ford:

She Wore a Yellow Ribbon (Montparnasse; Versus; Kinowelt).

Fort Apache (Magna).

Wagon Master (Magna).

Om Renoir:

French Cancan (Magna) (endnu ikke udgivet)

Om Rossellini:

Messias (Kinowelt).

The Rise of Louis XIV (Criterion).

Il Generale Della Rovere (Criterion).

Rome Open City/Paisà/Germany Year Zero (Criterion).

Om Sternberg:

Underworld/Docks of New York/Last Command (Criterion).

Films cast and crew:

Cast

Dallas	Claire Trevor
Ringo Kid	John Wayne
Buck	Andy Devine
Hatfield	John Carradine
Doc Boone	Thomas Mitchell
Lucy Mallory	Louise Platt
Curley	George Bancroft
Peacock	Donald Meek
Gatewood	Berton Churchill
Lieutenant	Tim Holt
Luke Plummer	Tom Tyler

Credits

Director	John Ford
Presented by	Walter Wanger
Original story	Ernest Haycox
Screenplay	Dudley Nichols
Cinematography	Bert Glennon
Editing	Otho Lovering and Dorothy Spencer
Art direction	Alexander Toluboff
Associate art direction	Wiard B. Ihnen
Costumes	Walter Plunkett
Sound	Frank Maher
Assistant director	Wingate Smith

Se mere om Criterions udgave på [selskabets hjemmeside](#).

[som PDF](#)

[Gem/åben hele nummeret
som PDF](#)